

DOCUMENT DE TREBALL
TRADUCCIONS AL CATALÀ MEDIEVAL PERDUDES

Juliol de 2010

Aquesta llista provisional de traduccions perdudes no incorpora encara els resultats d'un buidat sistemàtic dels inventaris medievals conservats. En algun cas la traducció ja figurava al cens de Traduccions al Català Medieval publicat en aquesta mateixa pàgina web: s'indica llavors amb les sigles TCM seguides del número d'entrada corresponent.

Per a qualsevol correcció, escriuiu a la responsable del cens, Montserrat Ferrer Santanach: montse.ferrersa@gmail.com

OBRES ANÒNIMES

0.1. ALCORÀ

0.1.1. *Alcorà* (Francesc Ponç Sa Clota, 1381-1382)

Traducció encarregada per Pere III el 1381; el 1382 n'ordena el pagament. En un altre document de 1384, Pere III reclama uns llibres de Jaume Domènec, «qui·ns havie feta e comensada una obra del *Compendi* e de l'*Alcorà*»; Rubió i Lluch (1908-1920: II, p. 322) anota que la frase és ambigua i no se'n pot deduir una segona traducció. | BIBL. Rubió i Lluch (1908-1920: II, p. 296 doc. 323, 305-306 doc. 334, i 322-323 doc. 356).

0.2. *BARLAAM I JOSAFAT* (s. XII-XIII)

- Té origen en una història sobre la vida de Buda escrita en sànscrit (s. VI aC), i n'hi ha versions cristianitzades i versions islamitzades (Calders 1985: 77-78). La llegenda va ser inclosa al *Flos sanctorum* (→ TCM 70.1.1) i al *Speculum historiale* de Vicenç de Beauvais (→ TCM 123.1).

0.2.1. *Vida de sant Josafat* (Francesc Alegre, 1494)

Imprès a Barcelona el 1494 (impressor desconegut); no se'n conserva cap exemplar. | BIBL. Gallardo (1888), Calders (1985), Badia (1990: 129).

0.3. *GODEFROI DE BOUILLON* (s. XI)

0.3.1. *Godofré de Biló* (anònim, abans de 1410)

Traducció documentada a l'inventari de llibres de Martí I. | BIBL. Massó Torrents (1962 [1905]: 445, ítem 228), Cingolani (1990-1991: 69-74), Coll i Alentorn (1991: 357).

0.4. *HISTORIA SEPTEM SAPIENTEM* / [LES SEPT SAGES DE ROME] (s. VIII, àrab; s. XII, francès/llatí)

0.4.1. *Romans del marquès e dels set savis* (anònim, abans de 1391)
= TCM 0.26.2.

0.5. *PARIS ET VIENNE* / *HISTOIRE DU TRES VAILLANT CHEVALIER PARIS ET DE LA BELLE VIENNE* (s. XIV)

0.5.1. *París e Viana* (anònim, abans de 1417)
= TCM 0.38.1.

0.5.2. *Història dels amors de París i Viana* (anònim, abans de 1524)
= TCM 0.38.3.

0.6. *PARTENOPEU DE BLOIS* (s. XII)

0.6.1. *Canòniques troianes* (anònim, abans de 1410)

Traducció registrada a l'inventari de Martí I (1410). | BIBL. Massó Torrents (1962 [1905]: 426, ítem 82), Cingolani (1990-1991: 107).

AUTORS

1. ALFONSO X

1.1. *Estoria de España* (1274)

1.1.1. *Llibre historial compilat de diversos autors per lo rei don Alfonso dit lo Savi dels actes i fets en Espanya des de Noè fins a son temps* (anònim, s. XVⁱⁿ)

N'hi havia un exemplar a la biblioteca de l'arquebisbe de Tarragona Antoni Agustí († 1587). | BIBL. Torres Amat (1836: 703), Rubió i Lluch (1914: 24), Mayer (1998: 189).

→ Vegeu també TCM 6.

2. BOCCACCIO

2.1. *De claris mulieribus* (1360-1362, ampliada en els anys següents)

2.1.1. *De les clares dones* (anònim, abans de 1484)

Registrada a l'inventari de la biblioteca de Pero Sánchez Muñoz (1484). | BIBL. Wittlin (1962: 19, ítem 27), Romano (1979).

→ Vegeu també TCM 24.

3. BOECI

3.1. *De consolatione philosophiae* (523)

3.1.1. *Llibre de consolació* (Pere Borró OP, ca. 1360-1370? / abans de 1387)

= TCM 25.1.3.

4. CICERÓ

4.1. *De amicitia* (44 aC)

4.1.1. *De l'amistat* (anònim, s. XIV-XV)

La traducció aragonesa (BNM 10246) deriva d'un original català. | BIBL. Riera (1989: 702-703), Cabré & Torró (2007: 208-209).

5. ENRICO DA SETTIMELLO

5.1. *Elegia di diversitate fortunae / Contra fortunam* (1193)

5.1.1. *Anrich contra Fortuna* (anònim, abans de 1424)

Registrada en un inventari de 14[24]. | BIBL. Iglesias (1996: doc. 95, ítem 9).

6. FLAVI JOSEP

6.1. *De bello judaico* (original en grec, ca. 100)

6.1.1. *Història de la guerra jueva* (anònim, 1388)

Traducció encarregada per Joan I el 1388. Esmentada per Ferran Valentí al pròleg a la seva traducció de les *Paradoxa* (1450) de Ciceró (→ TCM 29.2.1), i documentada en un inventari de llibres de 1477. | BIBL. Riera (1987: pàgina per a la datació 181).

→ Vegeu també TCM 41.

7. GIOVANNI BONSIGNORI → 8

8. GIOVANNI DEL VIRGILIO

8.1. *Allegorie librorum Ovidii Metamorphoseos* (s. XIV)

8.1.1. [*Al·legories a les Metamorfosis*] (Francesc de Pinós, abans de 1475)

A l'epíleg a la seva traducció de les *Metamorfosis* d'Ovidi (Barcelona, 1494), Francesc Alegre diu que Pinós hauria traduït alguns llibres d'una versió toscana de l'epítom llatí de Giovanni del Virgilio, per tant, la versió de Giovanni Bonsignori (f. 168r) (→ TCM 92.3.1). | BIBL. Rubió (1984 [1949-1958]: I, 370).

9. SANT GREGORI

9.1. Homilies (s. VI)

9.1.1. *Homilies de Sant Gregori papa trameses al bisbe Secundi* (anònim, abans de 1458).

Traducció enregistrada a l'inventari de llibres de la reina Maria de Castella (1458). | BIBL. Rubió (1984 [1949-1958]: I, 379), Toledo (1961: 49, ítem 11).

10. JOAN CASSIÀ

10.1. *Collationes Patrum* (s. IV-V)

10.1.1. *Col·lacions* (anònim, abans de 1458)

Traducció documentada a l'inventari dels llibres de la reina Maria de Castella (1458).

| BIBL. Toledo (1961: 58, ítem 61).

→ TCM 0.56.

11. JOAN DE SALISBURY

11.1. *Policraticus* (1159)

11.1.1. Pròleg als *Rams de flores* (anònim, abans de 1393)

S'ha dit que el pròleg de Joan Fernández de Heredia als *Rams de flores* depèn d'una versió catalana del pròleg del *Policraticus*. | BIBL. Cacho Blecua (1996: 89).

12. JUSTÍ

12.1. Epítom de les *Històries Filípiques* [de Trogu Pompeu] (s. I dC)

12.1.1. *Llibre de Justí* (García Fernández de Heredia, ca. 1386)

Traducció encarregada per Joan I (1386). S'havia atribuït a Arnau Simó. Registrada a l'inventari de llibres de Martí I (1410). | BIBL. Rubió i Lluch (1908-1921: II, 327-328 i 334-335), Massó Torrents (1962 [1905]: 449, ítem 254), Cacho Blecua (2002: 302-306).

13. PEDRO XIMÉNEZ DE PREXANO

13.1. *Lucero de la vida cristiana* (1493)

13.1.1. *Lum de la vida crestiana* (anònim, 1496)

La traducció va ser impresa a Barcelona el 1496 per Pere Posa (Haebler s.a.: I, 349, ítem 718); no se'n conserva cap exemplar (Manid 1911). | BIBL. Rubió (1984 [1949-1958]: I, 381), Reinhart (1986: 266-267).

14. RODRIGO JIMÉNEZ DE RADA

14.1. Obres històriques

14.1.1. Obres històriques (Pere Ribera de Perpinyà o Perpejà, 1266)

Se'n conservava un manuscrit al segle XVII. Contenia la traducció catalana de les obres de matèria històrica de Jiménez de Rada, que va compondre, entre d'altres, la *Historia Arabum* i la *Historia de Rebus Hispaniae*. | BIBL. Badia (1995: 27-31), Quer (2008: 15 i 20-21).

→ Vegeu també TCM 0.44.

15. SÈNECA

15.1. *De remediis fortuitorum* (1366)

- No es considera de Sèneca.

15.1.1. *Llibre dels remeis de les desaventures* (abans de 1422)

Traducció registrada en l'inventari de llibres de Berenguer de Copons (1422). | BIBL: Martínez (1995: 11).

15.2. *Liber de moribus* (s. VI)

15.2.1. *Tractat de les costumes* (anònim, abans de 1458)

= TCM 113.4.2.

16. TROGUS POMPEU → 11

17. VALERI MÀXIM

17.1. *Dictorum factorumque memorabilium* (27-35 dC)

17.1.1. *Valeri Màxim* (anònim, abans de 1395)

= TCM 121.1.2.

ALTRES TRADUCCIONS POSSIBLES

Hi ha molts indicis d'altres traduccions que, si van arribar a existir, serien perdudes. Notablement, segons la documentació de l'Arxiu Reial, Pere III va encarregar una traducció de «la obra ... sobre los juhís o drets ebrahics» de MAIMÒNIDES el 1383 (Rubió i Lluch, 1908-1920: I, 309) i l'infant Joan la d'OROSI el 1386 (Rubió i Lluch, 1908-1920: I, 344-345). D'altra banda, sabem que existeix un treball inèdit d'A. M. Mundó (consignat a Jesús Alturo, «Fragment d'una traducció catalana medieval dels *Moralia in Iob*», 1994 [1985], p. 207, n. 4) en què afirma que es van traduir al català dues obres de SANT GREGORI (*Epistula ad Secundinum* i *Registrum epistularum*). En molts casos, aquí no considerats, s'ha suggerit la preexistència d'una versió catalana anterior a una d'aragonesa (per exemple, del *Chronicon mundi* de Lluç de Tuy, segons Geijerstam 1996: 161, i de *Li Fait des rommains*, segons Geijerstam 1960: 93).

BIBLIOGRAFIA

Alturo i Perucho, Jesús, 1994 [1985]. «Fragment d'una traducció catalana medieval dels *Moralia in Iob* de sant Gregori el Gran», *Faventia*, 7.2, pp. 35-51.

Badia, Lola, 1990. «La novel·la espiritual de Barlaam i Josafat en el rerefons de la literatura lul·liana», *Catalan Review*, 4, pp. 127-154.

Badia, Lola, 1995. «Sobre una versió vulgar de l'epítom català de la *Historia gotica*», *ELLC*, 31 = *Miscel·lània Germà Colón*, IV (Barcelona: PAM), pp. 23-36.

Cabré, Lluís & Jaume Torró, 2007. «Una nueva traducción catalana del *De Officiis* de Cicerón (con noticia de su versión aragonesa y de otra del *De amicitia*)», *Boletín de la Real Academia Española*, 87, pp. 201-213.

Cacho Blecua, Juan Manuel, 1996. «El prólogo del *Rams de flores*», dins *Juan Fernández de Heredia y su época* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico), pp. 69-109.

Cacho Bleuca, Juan Manuel, 2002. «Traducciones catalanas y aragonesas en el entorno de Juan Fernández de Heredia», dins Lola Badia, Miriam Cabré i Sadurní Martí (eds.), *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó (s. XIII-XV)* (Barcelona: Curial – PAM).

Calders i Artís, T., 1985. «La llegenda de Barlaam i Josafat a Catalunya», dins *Homenatge a Antoni Comas* (Barcelona: Universitat de Barcelona), pp. 77-85.

Cátedra, Pedro & Modest Prats, 1986. *Història de París i Viana, edició facsímil de la primera impressió catalana (Girona, 1495). Estudi literari i tipogràfic de Pedro M. Cátedra, estudi lingüístic de Modest Prats* (Girona: Diputació de Girona).

Cingolani, Stefano Maria, 1990-1991. «“Nos en leyr tales libros trobemos plazer e recreation”. L'estudi sobre la difusió de la literatura d'entreteniment a Catalunya els segles XIV i XV», *Llengua & Literatura*, 4, pp. 39-127.

Coll i Alentorn, Miquel, 1991. *Historiografia* (Barcelona: Curial).

Gallardo, Bartolomé José, 1888. *Ensayo de una bibliografía de libros raros y curiosos* (Madrid).

Galmés de Fuentes, Álvaro (ed.), 1970. *Historia de los amores de París y de Viana* (Madrid: Gredos).

Geijerstam, Regina Af, 1960. «Un esbozo de la *Grant Crònica de Espanya* de Juan Fernández de Heredia», *Studia Neophilologica*, 32.1, pp. 80-105.

Haebler, Konrad, s.a. *Bibliografía ibérica del siglo XV: enumeración de todos los libros impresos en España y Portugal*, 2 vols. (New York: Burt Franklin).

Hernando, Josep, 1995. *Llibres i lectors a la Barcelona del segle XIV* (Barcelona: Fundació Noguera), «Textos i documents», 30 i 31.

Iglesias Fonseca, J. Antoni, 1996. *Llibres i lectors a la Barcelona del s. XV. Les biblioteques de clergues, juristes, metges i altres ciutadans a través de la documentació notarial (anys 1396-1475)*, Tesi doctoral inèdita (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona).

Martínez, Tomàs (ed.), 1995. L. A. Séneca, *Tragédies* (Barcelona: Barcino), ENC, B/14 i 15.

Massó Torrents, Jaume, 1962 [1905]. «Inventari dels béns mobles rel rey Martí d'Aragó», *Revue hispanique*, 12, pp. 413-455.

Mayer, Marc, 1998. «La fortuna dels *Catalanorum prisco sermone libri* de la bibliotec d'Alfons Agustín», *Faventia*, 20/2, 1998, pp. 187-192.

Quer, Pere, 2008. *La Història i genealogies d'Espanya. Una adaptació catalana medieval de la història hispànica* (Barcelona: PAM).

Reinhart, Klaus & Horacio Santiago-Otero, 1986. *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986).

Riera, Jaume, 1987. «Presència de Josefus a les lletres catalanes medievals», dins *Studia in honorem prof. M. de Riquer* (Barcelona: Quaderns Crema), II, pp. 179-220.

Riera, Jaume, 1989. «Catàleg d'obres en català traduïdes en castellà durant els segles XIV i XV», dins Antoni Ferrando (ed.), *Segon congrés internacional de la llengua catalana (1986). Àrea 7. Història de la llengua* (València: Institut de Filologia Valenciana), pp. 699-709.

Romano, David, 1979. «La versió catalana del *De claris mulieribus* de Boccaccio», *EUC*, 32 = *Miscel·lània Aramon i Serra*, I (Barcelona: Curial), pp. 507-509.

Rubió i Balaguer, Jordi, 1984. *Història de la literatura catalana*, I (Barcelona: PAM). Traducció de: «Literatura catalana», dins Guillermo Díaz-Plaja (ed.), *Historia general de las literaturas hispánicas* (Barcelona: Barna, 1949-1958), ***, pp. *****.

Rubió i Lluch, Antoni, 1908-1921. *Documents per l'història de la cultura catalana mig-*eval** (Barcelona: IEC).

Rubió i Lluch, Antoni, 1914. «La cultura catalana durant el regnat de Pere III», *EUC*, 8, pp. 219-247.

Toledo, José, 1961. *Inventarios del Palacio Real de Valencia a la muerte de doña Maria, esposa de Alfonso el Magnánimo* (València: Sucesor de Vives Mora).

Torres Amat, Fèlix, 1836. *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña* (Barcelona: Imprenta de J. Verdaguer).

Wittlin, C. J., 1962. «Les manuscrits dits “del papa Luna” dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Muñoz à Teruel», *Estudis Romànics*, 11, pp. 11-32.